

Boek van de maand

Hart voor de stad

H. Drost

‘Pas dominee in Amsterdam moest ik eens een huwelijk inzegenen in de Oude Kerk. In de consistorie wachtte ik op het bruidspaar. Door het raam was over de gracht aan de overzijde een publieke vrouw “achter het raam” te zien.’¹

Kerk-zijn in de stad, het Evangelie brengen als goed nieuws in de ellende - hoe doe je dat? Waar moet je op letten? Hoe spreek je goed op de situatie in zonder in de situatie op te gaan?

Daarover gaat het proefschrift van Peter van de Kamp, die werkt aan de universiteit in Kampen. Hij ging op zoek naar het stadsgezicht van de kerk. Het gaat dan om wat de Bijbel zegt over de kerk en wat de situatie vraagt van de kerk. Dat leidt tot zowel inspreken op de situatie van de (stedelijke) samenleving als ook tot tegenspreken van de zonde in de stad.

Kerk - functies

De ene kant van het verhaal is de visie op de kerk. Van de Kamp stelt die vraag aan de gereformeerde theologie, met name natuurlijk in de visie op de kerk. Hij komt tot de conclusie dat het in de kerk gaat om drie functies: de verkondiging, de gemeenschap en de dienst. Dat zijn de functies die de richting aangeven voor de activiteiten van de kerk in onze tijd. Het is mooi te zien hoe gereformeerd dogmatisch denken over de kerk gebruikt wordt om een visie op de kerk neer te zetten, die in deze tijd actueel is. De leer over de kerk - de ecclesiologie - functioneert dan niet alleen maar naar binnen, in de vraag wat de ware kerk is, maar ook naar buiten, in betrokkenheid op de samenleving.

‘De kerk functioneert als kerk wanneer zij haar functies *verkondiging, gemeenschap en dienst* uitoefent’ (p. 191).

Redeemer of doelgericht of...?

Wie een visie heeft op de identiteit van de kerk, is in staat te beoordelen wat wel en niet gezond is voor de kerk. Ik noem een voorbeeld. In het hoofdstuk over de kerk wordt ook aangegeven hoe je om kunt gaan met allerlei kerkmodellen die ontwikkeld en gepresenteerd worden. Wanneer gemeenteleden gegrepen worden door zo’n visie, leidt dat nogal eens tot spanning. De één wil het gedachtegoed van Willow Creek importeren, een volgende houdt het meer op Tim Keller en een derde is voor doelgericht kerk-zijn. Uit reactie op gedram slaan anderen ook door: ze willen niks met dat ‘Amerikaanse gedoe’ te maken hebben en roepen in wanhoop: ‘ik ben van Calvijn.’ Maar wie dat doet, laat veel moois liggen wat binnen het kader van een gereformeerde kerk heel gezond kan werken.

Waar gaat het om in z’n model? Het is een visie die vanuit het wezen (de identiteit) van de kerk richtlijnen geeft voor het handelen van de kerk. Het is een tussenschakel. En wie visie heeft, kan de verschillende modellen beoordelen en op een goede manier integreren. Peter van de Kamp schrijft erover: ‘Ik vertaal deze uitdaging in deze zin dat alle (drie) functies van de kerk in een kerkmodel tot hun recht moeten komen om eenzijdigheden te vermijden’ (p. 183).

Hij voert zelf vooral het gesprek met een Nederlands model (Oude Wijken Pastoraat in Rotterdam) en Amerika (Redeemer Presbyterian Church in New York). Kortom: wie weet wat het is gereformeerd te zijn, kan tegelijk leren van anderen.

Om maar iets te noemen: de manier waarop in Willow Creek de gaven worden ingezet, leert ons opnieuw te zien wat de Bijbel erover zegt. De inrichting van de kerkdienst in Redeemer als verkondiging van genade voor christen en niet-christen leert ons opnieuw na te denken over de prediking. Vanuit een gereformeerde kerkvisie kun je gezond denken over wat er te leren valt van allerlei kerkmodellen zonder hysterisch voor of tegen te zijn. Dat dient dan weer het gesprek en de sfeer in de gemeente.

Stad - kenmerken

Een gezonde kerk is kerk van het Woord en ook kerk voor de omgeving. Dat zijn twee kanten van het verhaal. De ene kant van het verhaal is de visie op de kerk en de andere kant is de visie op de stad.

‘Voor mijn onderzoek is het ook van belang om tot een keuze van enkele algemene kenmerken van steden te komen omdat zij aanknopingspunten bieden voor de analyse van de interactie tussen kerk en stedelijke samenleving’ (p. 230).

Moet je nu apart nadenken over de stad? Waarom gaat het niet over de kerk op het platteland of de kerk in een vissersdorp of...?

Er is in deze wereld een ontwikkeling aan de gang waarbij miljoenen (ja, u leest het goed...) mensen bij elkaar komen in de stad. Dat proces heet urbanisatie. Je komt echt onder de indruk als je iets leest over aantallen mensen in steden als Tokio, Bombay en... Amsterdam. Wie wel eens door de stad loopt, stort zich in een bijenkorf. Het zwemt en zoemt allemaal door elkaar: de geslaagde mensen in hun snelle auto's en de mislukten aan de rand. Laatst kon ik eens een dag met de politie in één van onze grote steden mee en zag hoe de stad niet alleen een bijenkorf is, maar ook een vuilnisbelt: de maatschappij spuwt mensen uit. De Bijbel vertelt over onze Heiland: *‘Toen Hij de scharen zag, werd Hij met ontferming over hen bewogen, daar zij voortgejaagd en afgemat waren, als schapen die geen herder hebben. Toen zei Hij tot zijn discipelen: De oogst is ... groot ...’* (Mat. 9:36-37). Dat geldt ook voor de megasteden in deze wereld: zoveel mensen..., zonder herder. Kan de kerk daarbij onbewogen blijven?

Om in kaart te brengen waar de kerk mee te maken krijgt als ze rekening wil houden met het gegeven van de urbanisatie, gaat de theoloog in dit proefschrift te rade bij de stadssociologen. Op die manier komt hij tot een inkleuren van de stedelijke omgeving waar de stadskerk in wil functioneren. Dat maakt de kerk slagvaardig met het Evangelie in deze omgeving waar de HERE zoveel mensen bij elkaar brengt. En de vraag is natuurlijk of het gezicht (niet het wezen) van de kerk erg verandert in de stadsomgeving.

Pastoraat in de stad

De Bijbel geeft bouwstenen voor een gezonde kerk. De stad biedt de kleur voor een betrokken kerk. Hoe ziet zo'n kerk er nu uit?

Dit proefschrift wil meer een strategie geven dan een model. De functies van de kerk moeten aansluiten op de kenmerken van de stad en kunnen daar tegelijk een correctie op betekenen.

Dat lijkt me een evenwichtige aanpak: rekening houden met de stad, maar tegelijk vanuit de Bijbel die hele moderne cultuur ook onder kritiek zetten.

Het is interessant dat Peter van de Kamp - docent praktische theologie in Kampen - voorbeelden laat zien van wat deze strategie betekent voor pastoraat en diaconaat. Ik ga nu eens even in gesprek over het pastoraat. Neem één functie van de kerk en pak een kenmerk van de stad, en stel dan de vraag wat dat betekent voor het pastoraat. Wat voor beeld krijg je dan? Wat is pastoraat tussen gemeenschap en mobiliteit?

Functie van de kerk: gemeenschap	Kenmerk van de stad: mobiliteit
pastoraat in de stad	

De gemeente wordt het (primaire) subject van het pastoraat genoemd. Startpunt van het pastoraat is de ontmoeting tussen de gemeenteleden in de zondagse eredienst. En het eigenlijke pastoraat vindt plaats in de groepen. De ouderlingen worden begeleiders van de pastorale zelfhulpgroepen. Predikanten zijn er voor het overzicht en de moeilijke gevallen. Het praktische pastoraat vindt in de gemeente plaats.

Ik weet dat het om een beperkte visie op pastoraat gaat, namelijk binnen deze ene functie van de kerk (gemeenschap). Maar de keus komt me wel wat modieus over. Komt zo het accent niet eenzijdig te liggen op de gemeente? Ik krijg de indruk dat hier wat kritiekloos het model van de Redeemer-church in New York wordt overgenomen. Dat is me wat te veel 'American stuff'. De ouderling wordt de organisator, en verantwoordelijk voor het ontwikkelen en vasthouden van visie voor kerk en stad (p. 314). Dat lijkt ten koste te gaan van de herderlijke taak. De ouderling is ook de herder die zelf bezoek brengt (huisbezoeken) en contact heeft (wijkbezoeken). Ik ben wel nieuwsgierig hoe het pastoraat er volgens Van de Kamp uit gaat zien als je het niet vanuit de functie gemeenschap, maar vanuit de functie verkondiging gaat benaderen.

Kerken in de stad

Dat de kerk open naar de stad wil zijn, brengt volgens Van de Kamp met zich mee dat '(geest)verwante kerken met elkaar moeten en gaan samenwerken' (p. 303). Ook hier bespeur ik de invloed van de visie van Redeemer, die aangeeft dat het koninkrijk belangrijker is dan de kerk²: het gaat niet om onze club, maar het gaat om Gods rijk. Dat is waar, maar... die benadering heeft ook risico's.

In de praktijk kan het ertoe leiden dat de nood van de stad belangrijker wordt dan de eenheid van de kerk. Het laatste wordt dan iets waar synodes (nog) mee worstelen, terwijl de kerken in de stad elkaar al gevonden hebben vanwege de nood. Het is wel begrijpelijk, maar gaat daarmee de opdracht tot eenheid aan de kant? Waarom zou Paulus niet een Griekse naast de Joodse kerk gesticht hebben? Dat had hem toch heel wat ellende en briefschrijverij bespaard? Ja, maar de kerk is van Christus. En christenen horen bij elkaar. De eenheid van de kerk mag niet sneuvelen in missionaire dadendrang.

Werk aan de winkel...

Er is nogal eens geklaagd dat onze Theologische Universiteit wat weinig te zeggen heeft in de nieuwe situatie waarin de Gereformeerde Kerken terechtkomen. Wie dat vindt, moet zich eens

in deze studie storten. Hij of zij zal merken dat het heel richtingwijzend is voor onze kerken in deze tijd.

Dat geldt voor alle kerken - ook (nog) buiten de stad. Ook al zie je nog de bomen en ruik je nog de koeien, toch leven wij in een samenleving die gestempeld is en wordt door de sfeer van de stad. De stad is voortrekker en trendsetter. Dat betekent - ten tweede - dat we met belangstelling en meeleven kunnen volgen hoe een gereformeerde kerk in de stad zich ontwikkelt. Onze broeders en zusters daar ervaren van dichtbij wat wij als kerken op de duur allemaal zullen ervaren. De stadskerken zijn onze pioniers. Laten we voor elkaar bidden, met elkaar meeleven en leren van elkaars ervaringen en fouten. Deze studie is - ten derde - belangrijk voor de stadskerken. Bij de opeenhoping van ellende in de stad namen veel gereformeerden de benen om rond de gereformeerde scholen in veiligheid en beslotenheid weg te schuilen, maar het is tijd om terug te komen naar de stad - met liefde, met het Evangelie en met een goede visie.

Daar komen de volken uit heel de wereld samen. Het is teken.... De Here Jezus zei: *'En dit evangelie van het koninkrijk zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken, en dan zal het einde gekomen zijn'* (Mat. 24:14).

N.a.v.: Peter van de Kamp, HART VOOR DE STAD. EEN PRAKTISCH-THEOLOGISCHE STUDIE NAAR KANSSEN VOOR KERK-ZIJN IN EEN STEDELIJKE SAMENLEVING, Kok, Kampen 2003, 352 pag. ISBN 90 435 0816 0. Prijs €29,50.

In DE REFORMATIE, jrg. 79, kunt u in de nrs. 15 en 16 een bespreking lezen van dit proefschrift door ds. A.S. van der Lugt, die in Rotterdam werkt; in de nrs. 27 en 28 een samenvatting van dit proefschrift van de hand van de auteur.

Noten:

¹ H. Jonker in: LANDINGSPLAATSEN. OVER THEOLOGIE EN LEVEN, Nijkerk 1989, p. 168.

² 'The presence of the kingdom means we are seeking to promote the whole cause of Christ and not just build up our little church and denomination', een citaat van Redeemer.